

Žena navzdory dějinám i osudu

Nový román Jakuby Katalpy je silnou výpovědí, která literární experimenty k ničemu nepotřebuje

★★★★★

Aniž bychom na románu Jakuby Katalpy cokoli hodnotili, čtení její knihy očisťuje mysl pouhým potěšením z naslouchání, nutí čtenáře, aby se nechal unášet příběhem ženy, která navzdory dějinám i osudu dokáže svůj život smysluplně naplnit.

Autorka nazvala svůj román *Němci*, což by mohlo evokovat jeho historicitu. Ptáme-li se však, zda se jedná o román historický, jehož námětem jsou osudy německé ženy před válkou, během ní a těsně po ní, nabízejí se mnohá a podstatná ale. Značná část hrdinčina příběhu se odvíjí v Sudetech a nabízí se zde pohled na život Němců, kteří přišli do pohraničí upevňovat myšlenku velkého a silného německého národa. Pokud má tento román

ambici přiblížit kus dějin, pro českého čtenáře velmi citlivý, pak se to děje způsobem nehistorickým, nedramatickým, nezaujatým pro tu či onu stranu, věcně konstatujícím. Nechtějí se tu znovu křísit a obnažovat oboustranné křivdy, vše je nicméně nahlíženo prizmatem člověka, který se snaží zorientovat ve své životní situaci a nějakým způsobem ji zvládnout. Tento román není vnějším historickým dramatem, odehrávají se v něm však dramata vnitřní, základní, všední, existenční. Je ovšem paradoxní, že nejostřejší je nevnímá postava, nýbrž čtenář. Proto má příběh takovou působivost.

I přesto, že máme dost indicií k tomu, abychom se zorientovali v časoprostorových relacích příběhu, včetně kusých narážek na dobový kontext, věcnost a strohost podání historických reálií nám nedovoluje odpoutat pozornost od osudů hlavní hrdinky. Katalpě se podařilo vymodelovat postavu silnou, životaschopnou, autentickou; nepotřebuje ji psychologizovat ani detailně charakterizovat, stačí, že o ní vypráví. Čtenář tak nemusí zbytečně spekulovat o pohnutkách jejího chování, spíše jen bez dechu sleduje, jak se odvíjí linie lidského života v jistých podmínkách, v nichž hrdinka prokazuje velkou odhodlanost žít, naplnit své ženství, být užitečná. Její činy ji nezařazují ani do kategorie hrdinek, ani do kategorie antihrdinek, je především ženou, která není rozdrobena tíhou osudu, nepodléhá afektovaným

emocím a s jistou odhodlaností se vyrovnává s tím, co postupně do jejího života přichází, byť jsou to mnohdy fatální události.

Kolem hrdinčina příběhu se vine ještě celé předivo osudů dalších postav, ať ženských či mužských. V ženské linii postav napříč generacemi nepozorovaně vyvstává silné téma viny, která vyvěrá z porušení základního vztahu mezi matkou a dítětem. Nic se zde však nehodnotí, nad ničím z toho nezazní soud ani není nabízen psychologický komentář. Vše nutně nemusí být vysvětleno a dopovězeno, vždy zbývá hodně prostoru pro tajemství. Autorka jen zachycuje stav věcí a nenápadně si buduje nadhled nezbytný pro lidskou stránku celého vyprávění.

Čteme dávný příběh, který k tomu, aby nás strhnul k úvahám nad vlastním počínáním a nad tím, kde je naše místo v životě a co je podstatou toho lidského v nás, nepotřebuje žádné formální vyumělkovanosti nebo nadbytečné experimenty. Znovu vyvstává palčivý problém, jak snadné je odsoudit a jak obtížné je hledat pravdu, je-li vůbec možné ji najít. Vrací nás to nejen k biblickému „a kdo je bez viny...“, ale zejména k nám samým. A tím tento románový příběh beze zbytku plní své poslání.

Radomil Novák

Jakuba Katalpa: *Němci*, Host, Brno 2012